

Kerkleven in Oost Gelderland deel 2-1977

Onszelf op het spel zetten.....	2
Tweede brief aan het volk van God	4
Broederliefde voor de geestelijk gehandicapte.....	6
Boeren is een hartstocht	8
Stervensbegeleiding	10
Jongeren-diakonaat.....	12
Gasten uit Oost Europa.....	14
Wat te denken over abortus provocatus?	16
Gasten uit Oost-Europa.....	18
Streekplan Nordrhein-Westfalen	19
De rekening van ons koloniale verleden	21
“Wij zijn één gemeente van christus”	23
Drie x drie is negen	25
Help kernwapens de wereld uit	26
Dik Bloem: “Ik ben homofiel”	29
”Een mens hoeft niet alleen te blijven”	31
Zending! Wat doen we er mee?	32

Onszelf op het spel zetten

Sieth Delhaas

Kerkleven Oost-Gelderland, donderdag 6 januari 1977 – 35e jaargang nr. 7

Een schemerdonkere duizend jaar oude kathedraal in Münster, slechts verlicht door honderden kaarsen met hier en daar in de hoge zijbeuken een lamp, duizenden mensen, meest Jongeren die de banken vullen, zittend op de grond, staand, overal waar maar enige ruimte gelaten is. In het midden een kleine groep, in een kring van licht, Frère Roger Schutz met enkele broeders Uit Taizé. Niet alleen uit alle windstreken van Duitsland zijn de Jongeren gekomen, nee er zijn Spanjaarden, Portugezen, Fransen, Hollanders en Italianen. Samen willen ze het vertrek van Frère Roger voorbereiden, die zondagmorgen 24 oktober vertrekt naar Bangladesh en Calcutta. Met een groep jongens en meisjes zal hij daar tot begin december leven met de armste en ellendigste mensen van de hele wereld. Samen ook zullen ze werken in de sterfhuizen van moeder Theresa In Calcutta.

Indrukwekkend, maar tegelijkertijd ontroerend van eenvoud is het steeds terugkerende, gezongen Veni Creator Spiritus, Kom Schepper Geest, uit de duizenden keilen tussen de vóórhelden die drie kwartier duren en die uitgesproken werden door Jongeren in steeds verschillende talen. Het lijkt één groot Pinksterfeest.

Kan dat nog. vraag je je af, als je na bijna drie uur staan in een stampvolle kerk, je benen danig gaat voelen? Bestaat dat nog zoveel geduld voor een kerkdienst waar schijnbaar niets bijzonders gebeurt, een eenvoudige liturgie, een lange toespraak van broeder Roger?

Het is die avond, zaterdag 23 oktober bewezen. Zij zijn gekomen om te laten zien: “Wij bidden voor u als u daar bent bij de allerarmsten, waar u een enorme strijd te wachten Staat” De lichamelijke strijd zal niet de ergste zijn, nee de geestelijke strijd. Wat zal je te verwerken krijgen als je van zó dichtbij ervaart de diepste ellende van ziekte, dood en verlatenheid, die er bestaat?

In augustus 1974 is het begonnen. Toen is in Taizé het startsein gegeven voor het concilie van jongeren. Honderdduizenden jongeren over de hele wereld verspreid zijn vanaf dat moment op weg om zichzelf op het spel te zetten; om zichzelf open te stéllen om alles van iedereen te begrijpen, die mens gevormd uit dezelfde klei als zij, die mens die zoals zij zoekt, strijdt, schept en bidt, omdat Christus het van hen vraagt. Bij het begin van dat concilie is er ook een brief geschreven aan “Het volk van God”, dat is de kerk, dat zijn alle mensen, die zeggen bij God te horen. En al die jongeren die “in beraad zijn gegaan” vragen in die brief aan dat volk van God: Kerk wat zeg je van de toekomst? Ga je afzien van machtsgebruik, van compromissen met de politieke en financiële machten? Ga je je voorrechten prijsgeven? Ga je nu eindelijk een universele gemeenschap worden waarin allen samen delen? Ga je zo plaatselijk en over de hele aarde het zaad worden van een samenleving zonder klassen en

zonder voorrechten, zonder overheersing van de ene mens over de andere, van het ene volk over het andere? Kerk, ga je volk van de zaligsprekingen worden zonder andere zekerheid als Christus, een arm volk, vrede scheppend, brenger van vreugde en van een bevrijdend feest voor alle mensen?

Twee jaar is het beraad van de jongeren gaande. Er is een hoop die levend blijft, er zijn honderdduizenden jongeren, die geïnspireerd door de broeders in Taizé ieder op hun eigen plaats proberen gestalte te geven aan die zaligsprekingen.

Nu is Frère Roger in Calcutta. Samen met de jongeren die met hem zijn zal hij daar bij de doorleving van al die ellende een tweede brief schrijven aan het Volk van God. Aan ons!! Op 4 december zal die brief worden voorgelezen in eenzelfde dienst als in Münster, maar nu in de Nôtre Dame in Parijs. Ze zullen er weer zijn, duizenden Jongeren. Laat het Volk van God, de Kerk zijn hart niet verharderen!

Laten wij deze weken bidden voor Frère Roger, maar ook voor onszelf, om het volk van Gold te mógen blijven!

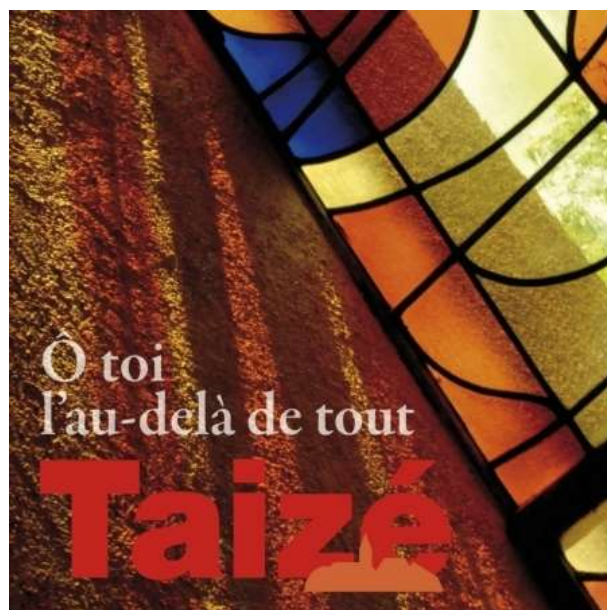
Tweede brief aan het volk van God

Sieth Delhaas

Kerkleven in Oost-Gelderland, donderdag 6 januari 1977, 35e jaargang nr. 7

Jeugdrubriek

In de jeugdrubriek van 28 oktober heb ik wat verteld over het afscheid van Frère Roger Schütz van Taizé voor zijn vertrek naar Bangladesh en Calcutta. Tijdens zijn verblijf daar heeft hij met jongeren uit Azië en andere continenten de Tweede brief aan het Volk van God geschreven, die hij op 5 december in de Notre Dame in Parijs heeft voorgelezen. Gezien de positieve reacties op dit eerste artikel wil ik niet nalaten enkele punten weer te geven uit de brief gedateerd Calcutta-Chittagong, 1 december 1976.

Genezing

“In Azië zijn wij bevestigd in de zekerheid, dat de wonden die in de mensheid geslagen zijn genezen kunnen worden. Wij zouden voor alles deze overtuiging willen doorgeven aan hen die denken dat zij tevergeefs alle middelen uitgeput hebben, in hun streven een menselijker wereld op te bouwen. Om tot een betere toekomst bij te dragen beschikt het Volk van God over unieke mogelijkheden als het, verspreid over de hele wereld, besluit alles te delen met alle mensen, dan kan het in de mensenfamilie een teken oprichten. Dit zal over voldoende kracht beschikken om zich door te zetten en zelfs de meest vastgeroeste structuren schokken en gemeenschap in de mensenfamilie stichten.

Delen

Jij die deze brief leest, of je jong bent of oud, als je het volk van God tot deze radikaliteit van het Evangelie brengen wilt, laat dan in je eigen leven blijken dat je alles wilt delen, wat je dat ook moge kosten. Deel alles wat je hebt, je zult er vrijheid door vinden. Biedt weerstand aan de konsumptie. Het opbouwen van reserves voor jezelf, voor je kinderen is het begin van de ongerechtigheid.

Het is niet mogelijk van de ene dag op de andere de levensstandaard te wijzigen, daarom vragen wij met aandrang aan de gezinnen, de gemeenschappen van Christenen, aan de leidingen van kerken een zevenjarenplan op te stellen, dat hen in staat stelt in op elkaar volgende etappes afstand te doen van alles wat niet absoluut noodzakelijk is. Eén van de doeleinden van het koncilie van jongeren zal voortaan dit zijn: bijdragen tot de voorbereiding van zulke 7-jaren-plannen, die verschillend zullen zijn al naar gelang de omstandigheden en

de landen. Van nu aan zullen jongeren twee aan twee gezinnen en gemeenschappen bezoeken.

Delen zal er ook toe aanzetten je eigen woning te veranderen. Maak van je huis een plaats waar iedereen altijd welkom is, een verblijf van vrede en vergeving. Als concreet gebaar van solidariteit zullen sommigen er niet voor terugschrikken van woning en buurt te veranderen om te wonen te midden van de vergetenen in de samenleving, ouden van dagen, de buitenlandse werknemers.

Delen heeft ook met je werk te maken. Werk om te verdienen wat noodzakelijk is; nooit om te potten. Delen strekt zich uit tot de gehele mensenfamilie. Een herverdeling van de rijkdom houdt niet alleen in dat de geïndustrialiseerde landen hun overschot afgeven.

De structuren die ten grondslag liggen aan de internationale onrechtvaardigheid moeten tegen elke prijs gewijzigd worden. De norm ligt niet in het voldoen aan de behoeften van de westerse mens maar in de werkelijke behoefte van alle mensen tot aan de laatste van de laatsten.

Om zoveel in de mensenfamilie te genezen moeten wij op verschillende terreinen tegelijkertijd werken. Accepteer dat met hetzelfde doel voor ogen anderen een weg kiezen die verschilt van de jouwe.

Bron

Waar kun je de energie, de liefde putten om zoveel risico's op je te nemen tot aan je laatste levensuur?

Het gebed is voor jou een bron om lief te hebben.

Het beeld van God in de mens is verlangen van liefde. Geef je zelf, belangeloos met lichaam en ziel. Verdiep je elke dag in enkele woorden uit de Schrift om je te plaatsen voor de Ander, buiten jezelf, de Opgestane. Laat in de stilte een woord van leven, dat van Christus komt in je opkomen ten einde dat woord dadelijk in praktijk te brengen.

Tenslotte wanneer het volk van God present wil zijn in het leven van de wereld dan is het niet verbazingwekkend dat het zelf ook dooreengeschud wordt, geschokt door opeenvolgende crises. Toch is overal in het Lichaam van Christus, de Kerk een nieuw leven bemerkbaar".

Helaas kan ik slechts enkele punten weergeven omdat de ruimte ontoereikend is.

Wie echter deze brief helemaal zou willen lezen kan hem aanvragen bij Ariël Huiskamp, Goudvinkenstraat 47, Winterswijk, telefoon 05430-5632.

Broederliefde voor de geestelijk gehandicapte

Sieth Delhaas

Kerkleven in Oost-Gelderland, donderdag 20 januari 1977, 35e jaargang nr. 8

Taken

"Philadelphia" (is: Broederliefde) zal de meesten onder ons niets zeggen. Het is de naam van de Landelijke Protestantschristelijke Vereniging van ouders en vrienden van het afwijkende kind die in 1956 werd opgericht. Als taken zag men o.a.: het onderling contact van ouders, waardoor de behoefte naar voren kwam om voorzieningen te treffen zoals dagverblijven, gezinsvervangende tehuizen etc.; bekendheid geven aan de problemen rond de geestelijk gehandicapte om zodoende andere groepen te interesseren voor de problematiek w.o. overheid, kerken, het individu; recreatie bevorderen bijv. vakantiekampen; samenwerking met scholen, werkplaatsen, soc. ped. diensten en andere ouderverenigingen; het bevorderen van een goede wetgeving; het (doen) oprichten van internaten, enz.

In de 20 jaar van het bestaan van "Philadelphia" kwamen ca. 260 gezinsvervangende tehuizen en 190 dagverblijven tot stand.

De landelijke vereniging is onderverdeeld in plaatselijke of regionale afdelingen. In Aalten werd al in 1958 een afdeling opgericht, die de hele Oostelijke Achterhoek omvat. Het is een bloeiende afdeling met in totaal 400 leden, waarvan 150 ouderparen en maar liefst 250 "vrienden" die ook meelevens met het wel en wee van de vereniging.

Informatiedag

Toch blijkt nog steeds dat niet alle ouders en familieleden van het afwijkende kind volledig op de hoogte zijn van de mogelijkheden die er zijn voor de opvang op allerlei terrein. Met het oog daarop, maar ook om niet direkt betrokkenen kennis te laten maken met een stuk van de samenleving waaraan zo gemakkelijk wordt voorbijgegaan, organiseert Philadelphia-Aalten met de Ver. van ouders voor geest, gehandicapten (algemeen en RK) een informatiedag op zaterdag 29 januari a.s. Tussen 11.00 en 16.30 uur is iedereen welkom in het Cultureel Centrum aan de Haitsma Mulierweg te Winterswijk.

Kinderen kunnen zonder meer meegebracht worden omdat er een crèche is met allerlei spelen. Erg belangrijk is dat belangstellenden, dat geldt dan voor direkt betrokkenen bij de zorg voor een geestelijk gehandicapte, gehaald en thuis gebracht kunnen worden om deze dag mee te maken. Hiervoor moet men contact opnemen met mevr. van Manen, Jan Tooropstraat 23 te Winterswijk, tel. 05430-3896.

Film

Er zullen een groot aantal stands zijn met informatie over dagverblijven voor zowel ouderen als kleuters, gezinsvervangende tehuizen, sociale werkvoorzieningen, internaten, ouderverenigingen, recreatie en vrijetijdsbestedingen (Eucalypta in Winterswijk en Socuwel in Lichtenvoorde verzorgen wekelijks ontspanningsavonden), scholen voor zeer moeilijk lerende kinderen; schooladviesdienst, sociaal pedagogische diensten, spel-o-theek, vormingswerk, vakantiecampen en een literatuurstand van het hoofdbureau.

De film “Een andere kijk op zwakzinnigheid” van Jan Vrijman wordt twee keer vertoond: ‘s Morgens om half twaalf en ‘s middags om half drie en duurt ongeveer drie kwartier. Steeds zal daarna een forum, bestaande uit ouders, afgevaardigden van de sociale pedagogische dienst en scholen, o.l.v. burgemeester J. de Vries van Winterswijk vragen van ouders of belangstellenden beantwoorden, die naar aanleiding van de film naar voren kunnen komen.

Kerkdiensten

De sekretaresse van de afd. Aalten, mevr. J.H. Jansen-Wikkerink, Bredevoortsestraat 68 te Aalten is graag bereid informatie te geven over de andere activiteiten van de vereniging. In Aalten worden bijv. 2 x per jaar ledenvergaderingen georganiseerd waarop aktuele onderwerpen besproken worden. Jaarlijks wordt er een familiedag gehouden voor ouders met hun kinderen die in het teken van de ontspanning staat.

Boeren is een hartstocht

Sieth Delhaas

Kerkleven in Oost-Gelderland, donderdag 3 februari 1977, 35e jaargang nr. 9

Als je de ontboezemingen leest van de boer in de tweespraak tussen boer en buitenstaander in de brochure "Burgers en Buitenlui" lijkt de uitspraak "boer-zijn is een hartstocht" de enig redelijke verklaring voor het nog aanwezig zijn in onze samenleving. Geen perspectief meer voor de toekomst. Overgeleverd aan het spel van vraag en aanbod. Voor de meesten van hen een inkomen beneden het minimum loon en daartegenover een prestatie van 70 tot 80 uur werken per week. Nog afgezien van de zorg om de zaak dag in dag uit draaiende te houden.

Bovendien worden er eens in de drie maanden aangepaste kerkdiensten georganiseerd in één van de omliggende gemeenten, waarvan, en dat zeg ik uit eigen ervaring, ook "normale" mensen heel wat mee kunnen nemen!

Arend van Dam tekende een treffende blikvanger op het groene omslag van de brochure uitgegeven door de Raad voor Overheid en Samenleving van de Nederlands Hervormde Kerk (ROS). Een klomp als collectezak aan een hengel voor een boerderij. Uitnodiging voor de burgers en buitenlui om bij te dragen in het onderhoud van de met ondergang bedreigde of al ondergegane boerenstand. Of misschien ook wel bedoeld als een vergoeding voor het genot om te mogen kijken en je als stadsmens te verlekken in de aanblik van die romantische stulpjes waar de boer met zijn gezin in huist. Vergetend, dat modern comfort dat in iedere stadse of dorpse nieuwbouwwoning vanzelfsprekend is, voor de boerin een onbereikbaar ideaal blijft omdat al het geld in het bedrijf blijft steken.

De brochure is bedoeld als handreiking om het gesprek op gang te brengen tussen boeren, burgers en buitenlui. Moet dat nou, vraag je je af. Hebben de boeren daar nu zelf wel behoefte aan dat hun zorgen en moeiten besproken worden door mensen die er toch niets van snappen? Als dat zo van bovenaf komt, loop je dan niet de kans dat de boeren alleen maar boos worden om zoveel bemoeizucht? Dat die kans bestaat heeft de werkelijkheid al uitgewezen. Intussen is het ook waar, dat uit plattelandstreken al signalen kwamen van bezorgdheid om ontwikkelingen waarvoor de boeren staan en de maatschappelijke positie waarin zij verkeren. Anderzijds zitten boeren zelf met de problematiek rondom de intensieve veehouderij. Is dit ethisch wel verantwoord? Een verzoek om hierover mee te helpen nadenken richtte de gemeente Lemele enkele jaren geleden tot de Raad voor Theologie. Nog meer vragen doemden op toen de Raad van Kerken in Nederland de Christenen opriep te versoberen door bijv. minder vlees te eten.

Een werkgroep, bestaande uit een boer, een tuinder, enkele deskundigen uit de landbouworganisaties en enkele mensen die het kerkelijk leven op het platteland kennen en

twee stafleden van de ROS stelde na discussie en vele gesprekken de inhoud van het boekje samen.

Er worden geen oplossingen aangedragen. Dat kan ook niet want hoe verder men leest hoe nauwer de verwevenheid aangetoond wordt van deze problemen met veel wat er elders in de wereld aan de hand is t.a.v. honger, armoede, overbevolking, EEG, voedseltekorten en voedseloverschotten.

Van boerenproblematiek, uitgebeeld in een tweespraak, via marktmechanisme, EEG-landbouwpolitiek, het milieu, de boer hier en de boer in de ontwikkelingslanden komt men terecht bij een keuze. Niet een mogelijkheid, maar een móéten. Want gaan we op de weg voort waarop we nu zitten, waarschijnlijk ongewild omdat we ons gedachteloos door de techniek hebben laten leiden, dan zullen we met z'n allen, en waarachtig niet de boer alleen, verdrinken in de problemen.

En voor we wanhopig worden komen we de uitspraak tegen: er is iets (= veel) aan te doen! "Rond de oplossing van het wereldvoedselvraagstuk liggen een groot aantal problemen. Eén heel belangrijke vraag kan echter positief beantwoord worden, nl.: is het mogelijk om alle mensen op de wereld voldoende voedsel te geven? Het "Ja" op deze vraag houdt in dat we de verantwoordelijkheid moeten aksepteren voor een verdeling naar behoefte van het voedsel".

Welke wegen?

Wat houdt die wetenschap van dat "Ja" in? Dat we als boeren, burgers en buitenlui samen naar een oplossing gaan toewerken. Wat wij in het westen gaan doen met de zegeningen van rijkdom, kennis is onze verantwoordelijkheid. Als christenen zullen we naar wegen moeten zoeken en dat zullen meestal politieke wegen zijn, om deze vraagstukken in wereldverband op te lossen. Als u toch van plan bent iets met deze brochure te gaan doen dan is het misschien wel aardig om als een stukje praktische uitwerking als gespreksgroep de verkiezingsprogramma's van de politieke partijen erbij te nemen. Wat gaan die met deze problemen doen? Of vraagt u de kieswijzer bij het Interkerkelijk Vredesberaad eens aan getiteld "Onderontwikkeld" waarin u kunt lezen wat er van de beloften vier jaar geleden terecht kwam t.a.v. het ontwikkelingsbeleid.

Misschien stembepalend voor u op 25 mei a.s. Mevr. Ploeger, Mosterdhof, Westervoort, tel. 08303-8104 en J. Breunese, Zijpendaalseweg 51a, Arnhem, tel. 085-456047 staan graag voor advies ter beschikking.

"Burgers en Buitenlui", De Horst Driebergen, giro 42618, prijs f 3,25

Stervensbegeleiding

Sieth Delhaas

Kerkleven in Oost-Gelderland, donderdag 17 februari 1977, 35e jaargang nr. 10

We houden, ook als Christenen, nauwelijks rekening met de dood. Ze overvalt ons als iets wat we niet hadden voorzien. De dood past kennelijk niet in ons hedendaagse leefwereldje. Dat is waarschijnlijk de reden, dat de laatste jaren nogal wat aandacht wordt besteed aan “stervensbegeleiding”. En daarmee wordt niet alleen bedoeld de begeleiding van de stervende zelf, maar ook van de direkt betrokkenen. Onlangs is uitgekomen het boekje “Eerst geloven dan zien”, gedachten. over het meegaan met mensen in de laatste levensfase.

Verskillende personen hebben eraan meegewerkt vanuit hun beroep te weten mevr.

A.S. Ekelmans-van Klaveren, die de eindredactie had, ex-maatschappelijk werkster, nu assistente van haar man (oogarts), Zr. M.A. Karsemeijer, direktrice van een verzorgingstehuis, dr. J.R. Poelman, internist en docent aan de VU, ds. Jac. J. Rebel, Christ. Geref. predikant te Sassenheim en dr. A.J.H. Thiadens, medewerker werkgroep 2.000, gezondheidsvoorlichting. Ook is er een vraaggesprek in opgenomen met een ouderpaar, dat binnen een half jaar twee zoons van 16 en 20 jaar door de dood verloor. De schrijvers vertellen ieder vanuit hun beroep wat zij aan ervaringen opdeden bij de begeleiding van stervenden en proberen de lezer te laten inzien wat een belangrijke taak er voor je is weggelegd als je naast de stervende probeert te staan en zover mogelijk met hem probeert mee te gaan op het laatste stuk levensweg dat hem nog rest.

Al lezend krijg je het spijtige gevoel, dat we al die dingen die samenhangen met het sterven veel te weinig bij het leven, als er nog helemaal geen sprake is van een “dreiging des doods”, bepraten met de mensen, ouders, kinderen, familie of vrienden, waarvan je je afhankelijk weet. Zouden we dat wel doen dan zou het ook het leven zelf meer waard maken. Wat hebben we als Christenen dan een enorme rijkdom weg te geven, maar wat staan we vaak met lege handen en met een mond vol tanden bij een sterfbed! Wat anders dan dat laatste is het luisterend “er zijn”, dat ds. Rebel zo benadrukt als we in de nabijheid zijn van iemand die sterven gaat.

Jammer dat het boek te veel uitgaat van de ideale situatie. Een christen-stervende, een christen-arts, christen-verplegenden en dan al die zorg voor de naaste familie als de patiënt in het ziekenhuis ligt. Uit het gesprek met het ouderpaar blijkt wel dat de praktijk wat het laatste betreft vaak anders is.

Toch een wetenschap waar je wat aan kunt hebben als je er zelf voor staat, dat beroepsmensen als artsen en verpleegkundigen het als normaal beschouwen als er op de manier als in het boek gesteld tegenover stervende en familie wordt opgetreden. Dan wéét je wat aanvaardbaar is en waar je eventueel je rechten kunt laten gelden.

*“Eerst geloven dan zien”, uitgave Wytse Benedictus – Hilversum, Paperback.
Prijs f 13,50.*

Jongeren-diakonaat

Sieth Delhaas

Kerkleven in Oost-Gelderland, donderdag 3 maart 1977, 35e jaargang nr. 121

Jeugdrubriek

Tijdens een wijkavond voor de jeugd voorjaar 1975, uitgaande van de Hervormde en Gereformeerde Kerk te Varsseveld (de oecumenische samenwerking is daar zéér ver gevorderd) werd er verteld wat er zoal in het kerkelijk bedrijf omgaat. Wat doet een

ouderling, wat is de taak van de kommissie van beheer, kerkvoogdij en waar heeft de diakonie nu allemaal voor te zorgen? In die laatste inleiding is gezegd, dat de diakenen best wat hulp zouden kunnen gebruiken. (Wie zei, dat de taak van de diaken zo klein is geworden met al onze sociale wetten?). Denk maar eens aan de nood ver hier vandaan, de derde wereld, ontwikkelingsamenwerking en de stille hulp aan Oost Europese banden.

Persoonlijk contact

Maar het persóónlijk contact, het opbouwen van een relatie, waar de mens die deze relatie nodig heeft steeds weer naar uitkijkt, dreigt er wat bij in te schieten. En op die wijkavond is er vanuit de jeugd een spontane reactie gekomen en hebben 22 jongeren zich opgegeven om mee te doen. Plannen waren er om tuinen te onderhouden, karweitjes te doen die vooral voor ouderen te zwaar waren, eenzame ouderen te bezoeken, met mensen te gaan rijden. Kortom plannen genoeg.

Nu, na ruim een jaar zijn de jongeren zelf, er zijn ongeveer nog 10 deelnemers, en ouderling Rutgers met wie ik sprak niet zo erg tevreden over de gang van zaken.

Het enige wat eigenlijk goed loopt is “stand-by” die de jongeren geven tijdens het wekelijkse zanguurtje in het bejaardentehuis “De Bettekamp” op zaterdagavond en de begeleiding van de patiënten van het verzorgingstehuis “De Esch” naar en van de kerkdienst op de zondagochtend.

Dat er maar 10 jongelui overbleven is niet omdat de andere twaalf geen interesse meer hadden in het werk. Maar, zoals op veel plaatsen vertrekken er naar elders voor studie of werk.

Waar hapert de zaak nu? “dat persoonlijke contact is toch wel het moeilijkste” geven de jongeren toe. De één werd aan de deur al afgescheept bij een bejaarde, een ander vindt “het hoeft niet voor mij” en de uitnodiging “je mag gerust komen” klinkt ook niet direkt alsof de bejaarden zitten te springen om aandacht van de jeugd. Daartegenover staat dat er met anderen toch wel een plezierig contact is ontstaan. Je kunt jezelf alleen afvragen is dit het nu waarom die oproep er voor het jongeren-diakonaat moest komen. Het enthousiasme in het groepje is (begrijpelijkerwijs) getaand.

Goede opzet?

Is de opzet wel goed geweest? Ligt het aan de begeleiding? De heer Rutgers, diaken, die met de groep van het begin af heeft samengewerkt, geeft toe dat het een spijtige ontwikkeling is. Vooral omdat de jongeren toch bereid waren – en nog zijn – mee te werken. Zelf ziet hij het ook als een tekort, dat er vanuit het Algemeen Diakonaal Bureau geen begeleiding is voor zulke projecten. Tóch, en daar zijn alle betrokkenen het mee eens, mag dit stukje jongerenwerk niet opgeofferd worden aan onbegrip of onkunde.

Misschien toch ook eens iets om over na te denken bij de oudsten uit de gemeente die misschien van deze jongeren voor zichzelf niets nodig meenden te hebben. Wellicht had er vanuit de ouderen een hand uitgestoken kunnen worden naar die jongere aan de deur die een poging deed een relatie op te bouwen waar in deze tijd zo'n vraag naar is.

Gasten uit Oost Europa

Sieth Delhaas

Kerkleven in Oost-Gelderland, 17 maart 1977, 35e jaargang nr. 12

Twaalf mensen voornamelijk dames, afkomstig uit de gemeenten Barchem en Almen waren woensdagochtend 9 maart jl. bij elkaar in één van de zalen van hotel Meilink in Barchem om te praten over een vraag van ds. Kathie van Drimmelen uit Wenen. Misschien herinnert u zich nog het artikel, dat in februari vorig jaar in “Kerkleven” stond over het werk, dat deze predikante namens het Hervormde en Gereformeerde Werelddiakonaat onder de christenen in Oost-Europa doet. Tijdens haar verblijf destijds in Nederland heeft zij ook gesproken voor een groep gemeenteleden uit Lochem, Ruurlo, Vorden en Barchem. Haar verhaal maakte diepe indruk op de

aanwezigen en de vraag kwam: “Wat kunnen wij doen als christenen in Nederland?” Het antwoord van ds. van Drimmelen luidde: “Leg zo veel mogelijk kontakten door er heen te reizen of vraag de mensen hier te logeren”.

In een brief, die ds. Barnard onlangs van haar ontving vraagt zij nu: “Kunnen en willen jullie nog logees hebben?” Ds. Barnard heeft die vraag doorgegeven aan de gemeenten, die vorig jaar bij dat gesprek betrokken waren. Via “Kerkleven” wil ik die vraag in een nog grotere kring stellen, nl. aan alle gemeenten in de Achterhoek. Wie wil er een gast, een echtpaar, of wie er maar voor in aanmerking komt, te logeren hebben?

Financiën

Er zijn heel wat zaken besproken tussen de aanwezigen. Er waren nog maar weinig exacte gegevens. O.a., dat het zou gaan om mensen uit Polen of Joegoslavië, omdat voor andere landen de tijd te kort is om nog visa aan te vragen. Een feit is ook, dat deze mensen slechts financiële middelen hebben om tot Wenen te reizen. Voor het verdere reisgeld, het zakgeld en alle andere kosten, die zo'n verblijf hier met zich brengt, bijv. verzekeringen, logieskosten in een gezin (als die dat vergoed zou moeten worden) uitstapjes etc. zal vanuit Nederland gezorgd moeten worden.

Het resultaat van het gesprek jl. woensdag was: proberen per gemeente 2 echtparen te krijgen. Binnen de kring werden al enkele gastgezinnen gevonden en zowel Almen als Barchem wilden ieder twee echtparen voor hun rekening nemen. Dat betekent, dat de gemeente voor dit idee gewonnen zal moeten worden. Dat de kosten voor een verblijf, dat op 2 á 3 weken werd geschat, i.v.m. de duur van de visa, op f 1.500 per echtpaar zullen komen. Dit voorstel zal niet alleen financieel door de gemeente gedragen moeten worden, maar ook de daadwerkelijke zorg zal over meerdere mensen verdeeld moeten worden. Uitgegaan is van

één gastgezin, maar dat diverse andere mensen, als de gasten er behoefte aan hebben, uitstapjes met hen maken, of hen op een andere manier begeleiden. Ook wat het zakgeld betreft zullen er naar alle waarschijnlijkheid diverse mogelijkheden zijn.

Een echtpaar, dat met dit werk ervaring had, noemde de aanschaf van kleding, maar ook zou het kopen van boeken, die in die landen moeilijk te bemachtigen zijn een bestemming van het geld kunnen zijn. Dat men de gasten daarin zo veel mogelijk vrij zou moeten laten om met het geld te doen zoals zij het wensen, was geen punt van discussie.

“Wij moeten in West-Europa weten, dat onze materiële hulp voor hen minder belangrijk is dan het werkelijk contact tussen christenen. Wij kunnen hen helpen met praten over hun en onze problemen. Die materiële hulp, die voor ons een cultuur dreigt te worden, is een belemmering voor het gesprek.”

Ds. Käthie van Drimmelen in een interview met “Kerkleven” febr. 1976.

Vragen

Wat echter het allerbelangrijkste zal zijn naast het vakantieviereen, het contact met Westerse Christenen en het gesprek over elkaars problemen en ervaringen.

Vragen die nog niet beantwoord konden worden zijn: Wanneer zullen die gasten komen? Vanuit de kring werd de wens geuit na half augustus i.v.m. eigen vakanties en de drukte in de vakantietijd; hoeveel mensen kunnen er komen; zijn de financiële ramingen die we gemaakt hebben juist, of is er toch meer geld nodig. Een antwoord erop kon nu nog niet gegeven worden, omdat ds. van Drimmelen in Wenen niet bereikbaar was. Intussen heeft ds. Barnard haar geschreven en als u dit leest zijn de antwoorden misschien al van haar binnen.

Het is een geweldige mogelijkheid voor de gemeenten om op deze manier persoonlijke contacten te leggen met mensen, die onder totaal andere, moeilijker omstandigheden moeten leven dan wij.

Wat er verder nog aan vastzit zal de toekomst moeten leren. Zeker is, dat er spontane reacties zijn vanuit twee gemeenten. Als u dit leest wilt u in uw woonplaats misschien ook iets organiseren.

Ds. Barnard te Barchem, telefoon 05734-462 zal graag uw aanmelding in ontvangst nemen.

Wat te denken over abortus provocatus?

Sieth Delhaas

Kerkleven in Oost-Gelderland, donderdag 28 april 1977, 35e jaargang nr. 15

Het heeft er een tijd lang op geleken, dat het abortusvraagstuk buiten de verkiezingsstrijd zou blijven. Ergens is het woord gevallen en ineens lijkt iedereen het op te pakken.

Steenkamp (CDA), op een verkiezingsbijeenkomst, Van Agt (idem) voor de radio in een tweespraak met de filmaktrice Willeke van Ammelrooy en op dezelfde dag in een uitzending voor politieke partijen roept, nee schreeuwt, pater Koopman de luisteraars toe op de RKNP op de andere kleine christelijke partijen plus de Boerenpartij te stemmen als je tegen abortus bent.

Een geschikt moment lijkt me om de pastorale brief aan de gemeente, opgesteld door de moderamini van de Hervormde en Gereformeerde Kerken in Nederland, die begin van dit jaar is verschenen en waarvan alweer een tweede oplage is gedrukt, onder uw aandacht te brengen.

Dat er iets gedaan moet worden aan de wetgeving in dit opzicht is duidelijk. Maar daarover gaat dit geschrift niet. Want wat de Nederlandse wet over abortus zegt en wat de Bijbel er (niet) van zegt zal een groot verschil zijn. Immers, Nederland is geen christelijk land meer, als het dat ooit geweest is! Er is met de Bijbel in de hand heel veel gedaan, maar of het altijd bijbels was?

Wie denkt, dat abortus alleen die vrouw of het gezin aangaat, die er direkt mee te maken krijgt heeft het mis. "Heus, het gaat iedereen aan", zegt de brief. Grootouders door hun kleinkind, dat ongetrouwd een baby verwacht; het voltooide gezin, waar toch nog uitbreiding komt, de vriendenkring, ja wij allemaal. Kijk maar naar de politiek!

Er wordt gewezen op de veranderde situatie. De publieke opinie was fel tegen abortus. Kindermoord werd het genoemd en bepaalde kringen noemen het nog zo. Maar nu lijkt er een sociale dwang te zijn ontstaan naar het tegenovergestelde standpunt. Zit je met het probleem en spreek je het uit dan wordt er al gauw gezegd: "Ach kind, laat het toch weghalen, het betekent echt niets. Je zou wel gek zijn als je je hele leven gebukt ging onder iets dat je niet hebt bedoeld of gewild. En denk er ook eens aan wat voor leven zo'n kind krijgt".

De sociale dwang waaronder mensen hun beslissing moeten nemen! Je zou denken wie kan er nog tegen zijn? Maar, zeggen de schrijvers van de brief, die uitdrukkelijk stellen, dat hij niet geschreven is vanachter de kathedraal, maar op een stoel in een huiskamer, door mensen, die bezig willen zijn met dit probleem of die er diep in terecht gekomen zijn, wat zegt de Bijbel over abortus?

Waar u ook zoekt, u zult het nergens tegenkomen. Ik denk ook niet, dat iemand dat in ernst verwacht zou hebben. In de Bijbel leren we “in grote lijnen” hoe we moeten leven. We zien hoe God omgaat met het volk Israël en later hoe Jezus Christus het voorbeeld geeft tijdens zijn leven op aarde.

“Leven is in de Bijbel een feestelijke zaak en gericht naar het feest van Gods toekomst. Het sterven van de mensen in de kracht van hun leven en vooral dat van kinderen was een pijnigend raadsel, dat nauwelijks te verwerken was”.

“Ook als de trouw en de liefde van een vader en moeder wegvallen wankelt er veel, maar niet alles. De grote Bondgenoot blijft. Het leven wordt gedragen door Gods trouw en liefde”.

De vraag wordt gesteld of we abortus beoordelen naar de waarden van ónze tijd; welvaart, gemakzucht, uitbannen van lijden, gebrek aan opofferingsgezindheid, of laten we ons als christenen leiden door andere maatstaven en waardebepalingen? Wat voor hulp kunnen we als mensen elkaar bieden, de officiële instanties, de arts, de predikant?

En toch abortus? Het “neen, tenzij...” wordt diepgaand besproken.

Van geval tot geval zal het steeds anders zijn en “bij alles wat we schreven zijn we er ons van bewust geweest dat de eigenlijke verantwoordelijkheid en dus ook de beslissing bij de ouders zelf ligt en in het bijzonder bij de moeder. Niemand kan deze verantwoordelijkheid overnemen.”

Ik vind, dat het een geweldige brochure is geworden, die echt helpt, om alle verwarrende denkbeelden en uitspraken terug te brengen tot de kern waar het om draait.

Hopelijk gaan veel mensen hem lezen. Jongeren zouden dat eigenlijk ook moeten doen, want ik heb, maar misschien is dat wat eenzijdig, uit hun mond nogal eens griezelig lichtzinnige of ondoordachte uitspraken gehoord.

Wat zegt u, komt de kerk er wat laat mee? Ja, ben ik met u eens. Maar die Kerk dat zijn u en ik, hadden wij deze zaken onder elkaar al eens besproken en hadden we de kerkleiding al geïnspireerd tot een dergelijke handreiking? Is het niet vaak zo (geweest) dat onze houding als christenen, bijv. door het niet accepteren van een ongehuwde moeder, ook wat betreft de mogelijkheden die ze heeft om voor haar kindje te blijven zorgen in onze maatschappij (huisvesting, opvang kind) haar dwingt tot het besluit om de zwangerschap af te laten breken?

“Wat te denken over abortus provocatus”. Prijs f 1,95. Bestelden: Persbureau van de hervormde kerk Den Haag. Uitsluitend per giro 138211.

Gasten uit Oost-Europa

Sieth Delhaas

Kerkleven in Oost-Gelderland, donderdag 28 april 1977, 35e jaargang nr. 15

In “Kerkleven” van 17 maart jl. berichtten wij u over de aktie, die vanuit de gemeente Barchem is gestart om gasten uit Oost Europa naar de Achterhoek te laten komen. Intussen is ds. Käthie van Drimmelen jl. zondag in Almen geweest, waar zij een kerkdienst heeft geleid en na afloop daarvan met belangstellenden uit de gemeente en omliggende plaatsen heeft gesproken over haar werk en de activiteiten rond de logees. Het blijkt nu, dat er in de loop van augustus een predikanten- en een tandartsenechtpaar naar Almen komen uit Hongarije.

Bij de gezinnen, die zich in Barchem als logeeradres gemeld hebben komen twee Poolse echtparen. Ook Lochem heeft zich bereid verklaard een Oost-Europees echtpaar te willen ontvangen en financieel voor verblijf en reis te willen opkomen. Nauwkeurige gegevens welke gasten hier zullen komen kon ds. van Drimmelen nog niet geven.

Dominee Kathie van Drimmelen, die vanuit Wenen kontakten onderhoudt met de kerken in Oost-Europa in opdracht van de Hervormde en Gereformeerde diakonieën, toonde zich erg blij over dit antwoord op haar vraag; “kunnen en willen jullie nog logees hebben?” die zij onlangs in een brief aan ds. Bamard stelde en waardoor deze activiteiten op gang kwamen. “Ik hoop”, aldus ds. van Drimmelen jl. zondag “dat hieruit een regelmatig contact zal groeien. Een roep naar elkaar vanuit Oost naar West en omgekeerd van “kom over en help ons”. Ik hoop ook echt, dat de mensen uit Nederland hun vrienden ook in Oost Europa gaan opzoeken”.

In Almen is er een kommissie benoemd vanuit de diakonie, die kontakt zal onderhouden met de gastgezinnen en die via brieven aan de gemeenteleden eraan gaat werken om zowel de financiële als de organisatorische kant rond te krijgen.

Streekplan Nordrhein-Westfalen

Sieth Delhaas

Kerkleven in Oost-Gelderland, donderdag 26 mei 1977, 35e jaargang nr. 17

Wie nog mocht denken dat de kerk niets met politiek te maken heeft – behalve de VVD-er Hans Wiegel blijkens zijn reactie op de verklaring van de Raad van Kerken t.a.v. de Tweede Kamerverkiezingen -, het Moderamen van de classis Doetinchem denkt daar anders over.

Op de classisvergadering van 23 mei jl. is medegedeeld, dat het breed moderamen zich heeft afgevraagd of deze classis i.c. de

Streekraad zich niet moet gaan bezig houden met het Landesentwicklungsplan VI van de deelstaat Nordrhein-Westfalen (D). Voor dit gebied zijn tot 1990 nl. 20 Industrieterreinen en 27 elektriciteitscentrales gepland. De industrieterreinen zullen een totale oppervlakte krijgen van 7.700 ha met een min. van 200 ha. per terrein, w.o. ijzer-, staal- en andere metaalindustrieën, voertuigen-, olieverwerkende en chemische Industrieën. Hiervan zullen 2.365 ha. binnen een straal van 60 km van de Ned.-Duitse grens komen te liggen. (Bocholt 235 ha, Wesel 400 en 920 ha).

Van de 27 elektriciteitscentrales zijn er 14 als konventionele centrales (steenkool) en 13 als kernenergie(!) of konventionele centrales gepland.

Bezwaren

Deze plannen zijn in het algemeen in het Nederlandse grensgebied met ongerustheid ontvangen. Een groot aantal burgerlijke gemeenten hebben bezwaar aangetekend, er zijn handtekeningenakties door milieugroepen georganiseerd in verschillende Achterhoekse gemeenten; het samenwerkingsverband Oost-Gelderland heeft de gemeentehuizen opengesteld om bezwaarschriften te verzamelen, kortom de onvrede met genoemd plan is algemeen en gaat buiten bepaalde politieke stromingen om. Schade voor de volksgezondheid, landbouw, flora en fauna zal niet uitblijven. Landbouw en recreatie worden bedreigd, en ook de onopgeloste problemen die aan het gebruik van kernenergie kleven worden zeer ernstig genomen.

De heer Breunese, maatschappelijk toeruster van de classis heeft het streekplan Nordrhein-Westfalen onder de aandacht gebracht van het breed moderamen, omdat door deze plannen ook de stellingname van de kerken uit de classes Doetinchem en Zutphen t.a.v. het streekplan Oost-Gelderland medio 1976 van buitenaf wordt ontkracht.

Duitse kerken

Het breed Moderamen van de Classis heeft contact gezocht met Kreis Wesel (ambtsdragerscontact aan weerszijden van de grens) omdat er binnen de Duitse kerken over

deze zaken, vooral de kernenergie, ook gesprekken gaande zijn. “Van dit contact verwachten wij”, aldus ds. J. Monteban, voorzitter van de classis Doetinchem, “geen grote beslissingen, maar wij willen van elkaar weten wat wij op dit punt doen. Uiteindelijk zijn het zaken die voor de verantwoordelijkheid liggen van de Duitse overheid.” Voor het gesprek op 3 juni a.s. zijn eveneens de classes Zutphen, Nijmegen en Oost-Brabant gevraagd.

Indien nodig zal er nog vóór 30 september, de sluitingstermijn voor de inspraak in het plan Nordrhein-Westfalen, schriftelijk bij de betreffende Duitse instanties bezwaar worden aangetekend. Hierover zal o.a. op de septembervergadering van de classis Doetinchem worden beslist.

De rekening van ons koloniale verleden

Sieth Delhaas

Kerkleven in Oost-Gelderland, donderdag 9 juni 1977, 35e jaargang nr. 18

Als de gijzeling en de overval in Drenthe een dag later hadden plaatsgevonden zouden we niets geweten hebben van de speciale werkgroep van de Raad van Kerken die zich bezighoudt met de problematiek van de Zuid-Molukkers in Nederland, de ontwikkelingshulp aan Indonesië en de Indonesische politieke gevangenen. Nu deze gebeurtenissen plaats vonden op dezelfde dag, 23 mei, als waarop de vergadering van de classis Doetinchem gehouden werd, nam ds. J.P. Kabel van Hengelo (Gld.) de gelegenheid waar iets over de werkgroep, waarvan hij lid is namens de Hervormde kerk, te vertellen. Het is belangrijk genoeg om aan u door te geven, omdat we samen een weg zullen moeten zoeken om verder te gaan.

“Hoe is dit nu mogelijk. Is er nu niets gebeurd sinds december ‘75 (Wijster)”, zullen velen zich hebben afgevraagd. “Ja,” zegt ds. Kabel, “er is wel degelijk iets gebeurd. Ook vanuit de kerken. Daarmee wil ik niet zeggen dat deze gebeurtenissen verhinderd hadden kunnen worden. Ook vóór “Wijster” hebben wij ons in de werkgroep met de problemen van de Zuid-Molukkers bezig gehouden. Door de treinkaping en de overval op het Indonesisch konsulaat is dit nog geïntensiveerd. De regering heeft de kommissie Köbben ingesteld, waarin ook Zuid-Molukkers zitting hebben, zodat de Zuid-Molukse bevolkingsgroep een podium zou hebben waarbij zij hun klachten kwijt konden.

Het grootste probleem van de Zuid-Molukkers is dat hun problemen in Nederland niet ernstig worden genomen. Dat leidt tot spanningen, die soms tot uitbarsting zijn gekomen in de loop van de jaren. Wat hebben de kerken geprobeerd? Langs verschillende lijnen de Z. Molukkers de weg naar hun vaderland terug te laten vinden. Dat gaat nog door. Maar het ligt bijzonder moeilijk. Van de Indonesische kant, maar ook van de kant van de Zuid-Molukkers hier in Nederland.

Er zijn een aantal gezinnen geremigreerd, maar het is op den duur geen reële oplossing voor de hele groep. Veel eerder moet er gezocht worden naar een oplossing van integratie in Nederland met behoud van eigen identiteit.

Er zal een beter contact moeten komen tussen de plaatselijke gemeenten en de Zuid-Molukse gemeenten. Een bijzonder probleem daarbij is, dat de oudere kerkleden bij de Zuid-Molukkers bijna geen Nederlands spreken. Onze synode heeft ds. G. de Boer, die theologie doceert aan de Theologische Hogeschool te Ambon, een jaar vrij gemaakt om zich met deze zaken bezig te gaan houden.

Hoe is het nu mogelijk, dat dit nu toch weer kon gebeuren? Ik kan u verzekeren, dat onder de Zuid-Molukkers een aantal mensen net zo verbijsterd waren als wij. In de Zuid-Molukse

samenleving heerst een enorme verdeeldheid, ook op kerkelijk terrein, die vaak terug te voeren zijn op persoonlijke tegenstellingen. Ouderen verliezen hun greep op de jongeren. Bij de jongeren vindt een verharding van de standpunten plaats en sommigen staan onder invloed van bepaalde vrijheidsbewegingen bijv. de PLO, Fretilimo (Oost Timor) en Vietnam.

Een aantal jongeren willen zich niet meer door hun leiders laten gezeggen en gaan hun eigen weg en doen op deze manier een poging om aandacht te vragen voor de Zuid-Molukse zaak. In de ogen van de Zuid-Molukse leiding en het Nederlandse volk is het fout om op deze manier die aandacht te vragen.

Vanuit de kerken vragen wij aandacht voor onze verantwoordelijkheid en onze houding tegenover deze mensen. We hebben de vreselijkste uitlatingen kunnen horen ten aanzien van de gebeurtenissen in Drenthe. Reacties die een gemeente van Christus onwaardig zijn. Wat nu is gebeurd heeft veel van het werk stuk gemaakt. Toch zullen we het contact met de Zuid-Molukkers moeten hernieuwen. Vanuit onze werkgroep willen we proberen in een aantal vormingsweekenden met Zuid-Molukse jongeren samen een weg te zoeken.

Waarom wij niet voorbij kunnen gaan is, dat wij nu de rekening van ons koloniale verleden krijgen gepresenteerd. Wij hebben deze mensen eeuwen lang gebruikt voor de handhaving van ons gezag in Indonesië. Wij hebben hun een theologie meegegeven, die wij de vorige eeuw in Nederland aanhingen, die zij nu aanhangen en waarvan wij nu de echo terug krijgen.

Wij zullen deze groep mensen vast moeten houden, naast hen moeten blijven staan, waarbij wij natuurlijk op geen enkele wijze een concessie kunnen doen aan hun politieke verlangens. Nederland kan hier absoluut niets aan doen.”

“Wij zijn één gemeente van christus”

Sieth Delhaas

‘Kerkleven in Oost-Gelderland’, donderdag 18 augustus 1977, 35e jaargang nr. 22

Voor dominee en mevrouw Forro is hun verblijf in de Gelderse Achterhoek, dat er alweer op zit als u dit leest, niet alleen maar een toeristisch evenement geweest. Het was voor hen ook werken aan de kontakten tussen christenen die gescheiden zijn door Oost en West. Misschien wordt die scheiding vanuit het westen nog meer politiek benadrukt dan in werkelijkheid noodzakelijk is. Onderling contact vindt ds. Forro van levensbelang. Hoe belangrijk dat is maakte hij duidelijk na ons gesprek over de problemen bij ons in het westen en bij hen in het oosten: “want” zei hij “wij zijn één gemeente van Christus”.

Wat doen?

Nadat ds. Käthie van Drimmelen, die o.a. namens het Hervormde en Gereformeerde Werelddiakonaat in Wenen werkte voor de kontakten met Christenen in O. Europa, begin 1976 in enkele Achterhoekse gemeenten had verteld over haar werk, kwam de vraag: “wat kunnen wij doen als christenen in Nederland?” Het antwoord luidde: “Leg zo veel mogelijk kontakten door er heen te reizen of vraag de mensen hier te logeren”. Begin 1977 zijn er definitieve plannen gesmeed door gemeenteleden van Almen, Barchem en Lochem en tenslotte werd het zo geregeld, dat 5 echtparen op rekening van deze gemeenten naar Nederland zouden komen.

Hongaarse uitzondering

Het echtpaar Forro, afkomstig uit Kenderes een dorp van 6000 inwoners ten zuidoosten van Boedapest, opende de rij. Dominee Forro, rustend predikant, 67 jaar, mevrouw Forro na haar pensionering als onderwijzeres nu toch weer in die functie werkzaam omdat het pensioen van haar man best wat aanvulling mocht hebben, zullen een uitzondering zijn op de gasten die nog komen. Dominee Forro spreekt namelijk voortreffelijk Nederlands en is in ons land geen onbekende. In de jaren 1932 tot 1936 studeerde hij theologie aan de Rijksuniversiteit van Utrecht. Dit in verband met een studiebeursregeling, die al sinds 1761 bestaat. Op deze beurs kunnen Hongaarse jongeren in Nederland studeren en daarvan wordt ook nu weer gebruik gemaakt.

Ook in 1964/65 bezocht dominee Forro Nederland waar hij in Franeker een studie afmaakte over de Hongaarse studenten, die hier door de eeuwen heen kwamen studeren. Begrijpelijk is dat hij in ons land vele kontakten heeft die hij door briefwisseling (in het Nederlands) steeds onderhoudt. Die kontakten bezorgen hem de nodige theologische boeken, zodat hij uitstekend op de hoogte is van wat er in ons land omgaat.

Meeleven

Voor het gastgezin waren deze omstandigheden een enorme verlichting. In de voorbespreking over de plannen om O. Europese echtparen over te laten komen speelde de belasting die dat voor het ontvangende gezin zou betekenen een grote rol. Afgesproken werd, dat de taken, dus het mee uit nemen en het vergezellen van de gasten zo veel mogelijk verdeeld zouden worden

over diverse gemeenteleden. Het echtpaar Forro verbleef de eerste veertien dagen op “De Heezenberg” in Hattem en daarna kwamen zij naar de familie Hannema in Almen.

“Het ging eigenlijk allemaal vanzelf” vertelt mevr. Hannema, die het bezoek erg meegevallen is. Onze vroegere predikant, ds. de Ru die nu in Den Haag woont had hier van gehoord, wilde ook graag iets doen en heeft hen Den Haag laten zien. Ds. Forro had in Boedapest contacten gelegd met een delegatie van Amsterdam-promotion. Deze mensen hebben hem nu in Amsterdam ontvangen en een diner aangeboden, iemand heeft hem meegenomen naar het Kröller-Müller Museum en hij heeft veel vrienden bezocht. Verder waren ze vaak op hun kamer om brieven te schrijven.”

De financiële kant van de zaak kwam ook geruisloos op gang. Afgesproken was dat de diakonie in Almen garant zou staan voor de kosten. Na het vertrek van dominee en mevr. Forro zou de rekening opgemaakt worden (reis- en verblijfkosten, uitstapjes en zakgeld ruwweg geraamd op f 1500 per echtpaar) en dan zou de gemeente gevraagd worden om hieraan een bijdrage te leveren. “Ik hoefde ze niet eens zakgeld voor de tweede week te geven” vertelt mevr. Hannema “want ze hadden zo links en rechts al geld toegestopt gekregen. Ze hadden meer dan wij wilden geven.”

Aan persoonlijke belangstelling is er evenmin gebrek geweest. Het huis van de familie Hannema heeft menig gemeentelid weten te vinden om de familie Forro te begroeten en een praatje te maken.

In de kerk in Almen heeft dominee Forro op zondag 7 augustus nog wat verteld over de kerk in zijn land. Er is eigenlijk niet zo heel veel verschil in de problemen.

Neem nu de jeugd. Het is voor de jeugd kennelijk niet zo aantrekkelijk meer om bij de kerk te horen in Hongarije, velen verlaten die kerk. Maar bij ons is het niet beter!

Wat ons allemaal wel blij zal maken is, dat de situatie van de kerken in Hongarije de laatste paar jaar verbeterd is. Er is wat meer bewegingsvrijheid gekomen. Hoe dat komt? Ds. Forro weet geen directe oorzaak aan te wijzen. “Er wordt meer rekening gehouden met de aard van het Hongaarse volk,”

Intussen zijn ds. en mevrouw Forro weer teruggekeerd in hun land. Niet als teleurgestelde mensen die even hebben mogen proeven van de welvaart en de vrijheid van het Westen. Maar dankbaar dat ze deze onvergetelijke weken hebben mogen beleven; blij om terug te zijn in hun land waar ze zo ontzettend veel van houden.

Drie x drie is negen

Sieth Delhaas

Kerkleven in Oost-Gelderland, donderdag 18 augustus 1977, 35e jaargang nr. 22

Wie wel eens meegewerkt heeft aan het voorbereiden van de liturgie van een kerkdienst of avondgebed weet hoeveel voldoening en blijdschap dat schenkt. Hoe je je veel intensiever betrokken voelt bij wat er gezongen, gelezen, gebeden en tenslotte gepreekt wordt. Je zit niet meer zo als “konsument” in de kerk, maar je bent je er veel meer van bewust dat je als gemeente samen de eredienst maakt.

Bezig met die voorbereiding ontdek je ook het gebrek aan kennis van de achtergronden van ons vieren en gedenken.

Prof. J.P.B. Boendermaker, kerkelijk hoogleraar van het Evang. - Luthers Seminarium aan de Universiteit van Amsterdam en o.a. adviseur in de Kommissie Dienstboek van de Hervormde Raad voor de Eredienst heeft nu een boekje geschreven “voor gemeenteleden die zich de liturgie eigen willen maken” met als titel: *Driemaal drie is negen*.

Helemaal geen titel op het eerste gezicht voor een kerkelijk boek, maar prof. Boendermaker vertelt in zijn “woord vooraf” dat dit boekje voor feesten en partijen eigenlijk komt van de drie maal drie slagen voorafgaande aan het eigenlijke klokluiden dat de mensen roept tot het gebed en de eredienst, iedere dag opnieuw”. En voordat hij gaat vertellen over de lijnen die we van onze hedendaagse kerkdiensten, heel aarzelend nog maar, trekken naar de vieringen door de eerste christenen, die nog zo sterk verbonden waren met de joodse tempeldiensten, stelt hij het nut van de liturgie ter discussie. En ja “wie het maatschappelijk nut van de eredienst probeert te bewijzen” aldus de auteur “komt naast de eigenlijke eredienst terecht.

Nu, onze erediensten geuren naar die kostbare zalfolie die de vrouw over Jezus’ voeten goot. Géén verspilling zegt Jezus daarvan, maar het werd door zijn woorden een sakrament van zijn messiaanse weg”. Omdat liturgie een onmisbaar element is om die weg te herkennen is het de moeite waard voor de gemeente zich daarin te verdiepen. Met dit boekje kunnen we aan het werk. Het vertelt over “bijbel en liturgie”, de verschillende gedenkstenen in de tijd, “liturgie voor en na”, “het eigen lied” uit de zondagse praktijk.

Er is een overzicht van alle zondagen en feesten, de samenhang van het gedenkjaar, dat tegelijkertijd een handleiding is bij het gebruik van het Liedboek.

Wie tenslotte de smaak van de liturgie te pakken heeft kan aan de hand van het literatuuroverzicht, achterin het boek, zich verder bekwamen in het meehelpen de liturgie tot een wekelijks terugkerend “gedachtenis” te maken.

“Drie maal drie is negen”, Boekencentrum bijv. Den Haag. Prijs f 17,90.

Help kernwapens de wereld uit ...

Sieth Delhaas

Kerkleven in Oost-Gelderland, donderdag 1 september 1977— 35e jaargang nr. 23

vredesweek 1977: 18-25 september

Het nieuws over de neutronenbom had niet op een beter tijdstip kunnen komen. Zelfs de meest fervente aanhanger van de zwijgende meerderheid heeft zich gewaagd aan de vraag of een mensenleven dan helemaal niets meer waard is. Het antwoord is duidelijk: de mens telt niet. Machthebbers en geldduivels hebben hun masker laten vallen. En daarmee is glashelder komen vast te staan dat de verontschuldiging van bewapeningswedlopen om daarmee een zekere veiligheid voor de mens te garanderen, een leugen is.

Met die waarheid voor ogen moet de nieuwe actie van het I(nter) K(erkelijk) V(redesberaad) IKV, waarin negen kerkgenootschappen, waaronder de Ned. Hervormde Kerk, samenwerken een enorm succes worden.

Al in 1962 heeft de Hervormde Synode verklaard: “Op grond van wat wij over de vredezaak van de kerk en over de aard van de kernwapens hebben gezegd, mag de kerk niet anders doen dan een radikaal “neen” tegen de kernwapens uitspreken”. Daarmee worden Christenen, waarvoor de synode in 1952 al vreesde, maar waartoe ze in 1962 toch noodgedwongen overging “opgeroepen tot ongehoorzaamheid aan de overheid”. Sindsdien is er niet veel veranderd. Integendeel: kernwapens worden steeds meer gemeen(er) goed. Ze lijken niet meer te stuiten. Kerkmensen hebben zich in het algemeen niet zo erg radikaal achter de geciteerde uitspraak geschaard getuige de kritiek die vredesgroepen binnen de kerken steeds weer te verwerken krijgen.

Dit jaar dus geen omtrekkende beweging rond het thema van de Vredesweek: “Help de Kernwapens de wereld uit... Om te beginnen in Nederland” met allerlei standjes in kerkelijke bijgebouwen van Wereldwinkel, Amnesty International of de inzameling van handtekeningen tegen kernwapens. Nee, het gaat om een heel nieuwe beweging die en persoonlijk en politiek is. Om alles hierover te weten is het nodig dat u de Vredeskrant leest. Hopelijk is er binnen uw gemeente een groep die er al jaarlijks voor zorgt dat deze krant op de zondag van de Vredesweek in het kerkgebouw aanwezig is. Zo niet dan kunt u dit jaar vragen aan uw predikant (of een ander kerkeraadslid) of daarvoor gezorgd kan worden. Is dat niet mogelijk dan kunt u zelf een exemplaar bestellen bij het bureau van het Interkerkelijk Vredesberaad, Parkweg 20a te Voorburg, tel. 070-631931, prijs f 0,55 per 2 ex. (Overigens is er een uitgebreid documentatiepakket, waarin allerlei werkmateriaal zit o.a. voor scholen, jeugdclubs, brochures over kernenergie en -bewapening).

Bedoeling van de beweging is om plaatselijk een kern te vormen om te discussiëren over het waarom van het tégen kernwapens zijn. Vanuit het IKV zal regelmatig materiaal geleverd worden om op de hoogte te blijven van wat er op het kernwapenterrein aan de hand is. Is de groep met zichzelf tot klaarheid gekomen dan wordt het manifest tegen de kernwapens waarin de regering om haar medewerking wordt gevraagd, toegezonden en kan ondertekend worden door de kerngroepleden. Die handtekening houdt in: ik verplicht mijzelf tot bepaalde inspanningen om de kernwapens uit de wereld te helpen. Die leden zullen zich dan o.a. grondig moeten verdiepen in de bezorgde vragen van andere mensen, bezwaren tegen de plannen van het IKV.

Na al dat voorbereidende werk zal de eerste mijlpaal waar het IKV met Christenen uit Nederland naar streeft zijn, onze overheid aan de Amerikaanse regering te laten verzoeken om zijn kernwapens weg te halen van Nederlands grondgebied.

Op de Kirchentag 1977 zei de Duitse theoloog Gollwitzer:

“Onze gemeenten moeten centra van onrust worden, waardoor de bevolking wordt geïnformeerd en wakker geschud over het levensgevaar dat van deze vermeende beschermgod uitgaat, die wij offerande na offerande brengen.”

Homofilie

Sieth Delhaas

Kerkleven in Oost-Gelderland, donderdag 15 september 1977, 35e jaargang nr. 24

Voor u ligt een uitgave van 'Kerkleven' helemaal gewijd aan homofilie. Daarvoor zijn een aantal redenen. Twee jaar geleden is opgericht de Pastorale Werkgroep Homofilie, regio Achterhoek. Dit werk hoort dus helemaal bij ons 'Kerkleven'. Daarom wordt het hoog tijd dat het eens de volle aandacht krijgt. Onlangs is er een boek verschenen dat een evangelische visie poogt te geven op homofilie, getiteld 'Een mens hoeft niet alleen te blijven'. Een boek om door velen gelezen te worden. Daaruit en ook uit andere bronnen komt steeds naar voren: 'één op de twintig mensen is homofiel. Ik heb in gedachten mijn familie-, vrienden- en kennissenkring de revue laten passeren.

Ik heb er (helaas) geen homofiel onder ontdekt. En toch klopt dat cijfer wel. Ik denk dat het velen van u net zo zal vergaan als mij. Waar zijn dan die homofielen? Durven ze zich niet kenbaar te maken? Leven ze voort in hun angst en eenzaamheid voor ons oordeel? Is hun angst terecht?

Zijn de taboes rond deze groep mensen inderdaad opgeheven? Trekt u zelf uw konklusies uit het verhaal van Dik Bloem. Wat meer ruimte binnen onze Christengemeenschap kunnen ze best nog hebben.

Dik Bloem: “Ik ben homofiel”

Sieth Delhaas

Kerkleven in Oost-Gelderland, donderdag 15 september 1977, 35e jaargang nr. 24

Homofiel zijn is voor Dik Bloem, één van de gespreksleiders van de Pastorale Werkgroep Homofilie, regio Achterhoek, geen taboe meer. Na jaren van angst, onzekerheid en eenzaamheid heeft hij geleerd zichzelf te zijn en zichzelf bewust aan de buitenwereld te presenteren. Daarom wil hij geen anonimiteit. Dik: “Enkele jaren geleden hebben twee dominees een boek geschreven “Ook wij zijn homofiel”. Ze hebben dat anoniem gedaan en ik vind, dat ze de homofielen daarmee een slechte dienst bewezen hebben. Deze mensen moeten juist leren naar buiten te treden, zich bekend maken. Ik denk dat je alleen op die manier over je angst heen komt en de wereld om je heen laat zien wat nu eigenlijk een homofiel is.

Hoe oud was je toen je ontdekte dat je homofiel was?

Toen ik 13 jaar was heb ik naar mijn gevoel bewust een man verleid. Ik voelde me niet tot vriendjes aangetrokken wel tot oudere mannen. Dat sexuele contact herhaalde zich. Maar ik was me er geloof ik niet van bewust dat ik homofiel was. Ik voelde wel dat het niet klopte, maar ik durfde er met niemand over praten. Af en toe had ik wel eens een vriendinnetje om voor thuis de zaak wat te normaliseren. Dat heeft zo geduurd tot mijn 19e jaar. Ik was in militaire dienst. Ik heb dat 9 maanden vol gehouden maar voelde me toen tussen al die jongens toch helemaal een eenling. De hele groep jongens leefde toe na hun diensttijd naar verkering, huwelijk, kinderen krijgen. Toen realiseerde ik me, dat dat iets was dat ik nooit zou kunnen beleven. Wat moet ik met mijn leven beginnen?

Ik heb toen een gesprek met de dominee aangevraagd. Dat gesprek is er nooit geweest. Wel werd ik de volgende dag bij de psychiater geroepen en werd ik van de ene dag op de andere afgekeurd.

Ik had een baan op kantoor voor die tijd maar die was ik ook prompt kwijt toen ze er achter kwamen waarom ik niet in dienst bleef. Ik deed het kantoorwerk al niet zo graag, maar nu ik met mijn leven geen raad wist, zag ik het met dat werk ook niet meer zitten.

Ik ben toen maandenlang helemaal van de kaart geweest. Uiteindelijk ben ik naar een zenuwarts gegaan. Want ik wilde er vanaf. Van dat homofiel–zijn natuurlijk. Ik dacht dat dat nog wel kon.

Hij heeft me nooit verteld dat dat niet kon. Zijn therapie was dat ik dat zelf moest ontdekken. Toen heeft hij de fout gemaakt mij medicijnen te geven zonder te vertellen wat daarvan de gevolgen waren. Ik werd impotent, terwijl mijn verlangens dezelfde bleven en ik kreeg borstgroei. Nu dat kun je een jongen van twintig niet aandoen. Ik hield erg veel van zwemmen, daar kon ik dus wel mee ophouden. Ik heb toen het vertrouwen in die arts volkomen verloren en ben niet meer teruggegaan. Toen zijn ook pas mijn ouders er achter gekomen. Ze hebben me geaccepteerd zoals ik ben. Verder is er nooit over gepraat. Ik praatte er ook niet meer over. Ik had al te lang een eigen leven geleid.

Raakte je niet met je geloof in de knoop?

Nee, dat heb ik nooit zo gevoeld.

Mijn relaties met andere mannen waren goed. Daarom heb ik nooit het gevoel gehad dat ik er kwaad mee deed. Achteraf gezien denk ik dat ik mijn homofiel-zijn toen ik zo'n 15 of 16 jaar was, verwerkt heb met allerlei andere dingen. Ik heb toen een vrij kritische tijd doorgemaakt. Je mocht niet gaan dansen, op zondag niet naar de bioscoop. Je ging daar anders over denken. Op mijn 18e jaar heb ik voor mijn gevoel heel bewust belijdenis gedaan. We hadden in die tijd veel ruzie op catechisatie. Er was een meisje zo eerlijk om te zeggen dat ze in verwachting was. Toen mocht ze geen belijdenis doen. Als ze het dus niet gezegd had, was het gewoon doorgegaan. Nou toen hebben we allemaal geweigerd om belijdenis te doen. Daarna mocht zij toch en deden we allemaal belijdenis.

Kijk die schijnheiligheid in de kerk voel je als minderheidsgroep heel sterk. Ik kom nu bijna nooit meer in de kerk. De groep die bij de kerk hoort spreekt me beslist niet aan. Als ik naar de kerk ga, dan krijg ik steeds de neiging op te staan en te zeggen: ik ben homofiel, ik hoor hier niet thuis.

Door die verheerlijking van het huwelijk in de kerk en ook in de maatschappij voel je je absoluut buiten gesloten. Waarom mogen wij homofielen niet trouwen? Ik heb eens een dominee opgebeld na zo'n preek waaraan ik me geërgerd had. Ik heb hem verteld: ik ben homofiel. Hij zei: als je problemen hebt kom je naar me toe. Nou ik neem aan, dat getrouwde mensen ook wel eens problemen hebben. Had die man nu maar gezegd kom een kop koffie drinken dan had ik dat leuk gevonden en was ik onmiddellijk gegaan. Maar misschien doe ik nu toch ook weer anderen in de kerk onrecht die ons wel ruimte gunnen binnen de kerk. Weet je, maar de meeste mensen leven zo verschrikkelijk rechtlijnig. Het naast de ander gaan staan komt zo weinig voor in de kerk.

Hoe was de houding van de omgeving later?

Nou, thuis werd er niet meer over gepraat. Met mijn zusjes ook niet. Ik wist niet hoe zij er tegenover stonden. We leefden gewoon verder. Ik wilde er zelf ook niet over praten. Bang dat we ruzie zouden krijgen en dat ik mijn familie zou verliezen en dat wilde ik niet. Ik ben toen in de verpleging gegaan en dat heeft me veel voldoening geschonken. Ik ben nu waarnemend hoofd van de operatiekamer en het gaat erg fijn in mijn werk. Ik heb toen een tijd in Den Haag gewoond en daar heb ik mezelf ook leren accepteren.

Ik werd daar eens uitgenodigd bij een zeer gezien persoon in het ziekenhuis, die mijn probleem kende en die me verteld heeft: zo woon ik. Hij leefde al jaren samen met een vriend en dan zie je dat er voor jezelf ook mogelijkheden zijn om een heel eigen leven op te bouwen.

Hebben jongeren die hun homofiele geaardheid ontdekken het nu gemakkelijker als jij 15 jaar geleden?

Ik zal je twee voorbeelden vertellen van jongens die mij deze week belden. De één had het thuis verteld, zijn moeder accepteerde het. En ze vroeg alleen wat hij van plan was te gaan doen? (Geen christelijk gezin). Een andere knaap, 21 jaar, had de moed het zijn ouders te vertellen. Sindsdien wordt er niet meer tegen hem gesproken en hij wordt niet bekeken thuis. (Een christelijk gezin).

”Een mens hoeft niet alleen te blijven”

Sieth Delhaas

Kerkleven in Oost-Gelderland, donderdag 15 september 1977, 35e jaargang nr. 24

Dat je uit een boek niet alles kunt leren en theorie en praktijk vaak een heel eind uit elkaar liggen moge blijken uit wat ik zelf onlangs meemaakte. Tijdens mijn vakantie had ik dit boek meegenomen als voorbereiding op mijn gesprek met Dik Bloem. Ik had eerst de wat lichtere kost uitgekozen, het verhaal van een homofiel zelf, van een moeder, de dominees die zich in de nood moeten verdiepen. Ik had me al tot een behoorlijk niveau van begrip en medeleven opgewerkt (dacht ik). Tot ik tijdens diezelfde vakantie zittend op een terrasje in Luik twee mannen van middelbare leeftijd ontwaarde die pink-aan-pink elkaar verliefde blikken toewierpen. “Hé jasses”, kwam er heel spontaan in me op. Tegelijkertijd moest ik om mezelf grinniken, omdat ik me al zo’n heel eind op weg had gevonden in mijn theorie-tolerantie, maar dat het er in de praktijk nog niets op leek.

“Een mens hoeft niet alleen te blijven”, aansluitend op wat in Genesis staat over de schepping van de mens. “Het is niet goed dat de mens alleen zij”. Daarmee maken de twaalf auteurs, onder wie ds. Klamer, mevr. Strikwerda-van Klinken, drs. Grubben, psychiater, prof. Goddijn, hun standpunt duidelijk: het onderscheid tussen “geaardheid” en “praxis” is loos en onhoudbaar, omdat het onmenselijk is. Zij hebben allen hun visie gegeven vanuit het Evangelie. Zonder afbreuk te doen aan de bijdragen van de andere auteurs heeft mij persoonlijk het meest geboeid en ook het meest geholpen zicht te krijgen op de gevoelens van de homofiel, het artikel van C.O. Jellema, wetenschappelijk hoofdmedewerker aan de R.U. te Groningen: “Homosexualiteit als gekozen bestaansvorm” (voor mijn moeder, omdat ze vroeg: ben je happy met je levenskeus?). Hij geeft daarin aan hoe hij zich bewust bevrijd heeft van de rol die de samenleving de homoseksueel oplegt. En wat we als kerkmensen moeten weten: “Het probleem van de kerkelijk-gebonden homoseksueel is, dat hij zichzelf dan alleen aanvaard weet, als hij zijn homosexualiteit belijdt als schuld of menselijk tekort, waardoor het hem moeilijk valt, deze te beleven en te realiseren als een hem geschonken mogelijkheid tot authentiek leven met een eigen bestemming en een geheel eigen functie in de samenleving”.

Het boek is behalve voor de homofiel, vooral bedoeld voor hun omgeving, ouders, echtgenoten, vrienden en vriendinnen. Uitgever: Ten Have – Baarn, prijs f 17,50.

Zending! Wat doen we er mee?

Sieth Delhaas

Kerkleven in Oost-Gelderland, donderdag 13 oktober 1977, 36e jaargang nr. 1

Al enkele keren is er in “Kerkleven” een brief van het artsenechtpaar Hellemans geplaatst, dat voor de classis Zutphen in Kameroun werkzaam is. Dokter Hellemans werkt in het ziekenhuis (330 bedden) in N’doungue. Zijn vrouw geeft les aan de theologische hogeschool. Zij heeft beloofd binnenkort iets over haar werk daar voor ons te schrijven. Onlangs hebben ze een verlof van enkele maanden in Nederland doorgebracht en kon ik nog een uurtje van zijn schaarse tijd met hem praten.

Allereerst heb ik hem gevraagd over zijn contacten met onze classis. Wat komt daar nu van terecht en is er voldoende “band”. Dr. Hellemans: “Wij hebben een paar keer een lange brief geschreven. Ook niet zo vaak. Teruggeschreven is door een diakonie omdat zij een fonds hadden dat ze graag wilden besteden. Dat was eigenlijk het enige. Het is een beetje éénrichtingverkeer geworden.

Het wordt voor ons op die manier ook moeilijk om te schrijven. Je krijgt geen gerichte vragen. Dat zou voor ons wat makkelijker zijn. Op die manier zou men beter gaan begrijpen hoe het leven daar is. De mensen zijn vaak dood gegooid met de traditionele dingen van de zending. Toch is het haast belangrijker te weten hoe de dagelijkse gang van zaken is; hoe de mensen denken, en voelen. Eigenlijk zou het contact met ons niet via Oegstgeest moeten lopen maar veel meer via de onderlaag van de gemeente.”

Kontaktpersoon

Al pratend over deze leemte in het contact met de classis wordt het idee geboren om bijv. in enkele gemeenten een bepaalde persoon regelmatig te laten schrijven met Kameroun. De brief die dokter Hellemans schrijft, zou dan in de kerkdiensten voorgelezen kunnen worden en vanuit de gemeente zouden de vragen over het werk en het leven in Kameroun kunnen komen. We hebben zelfs de mogelijkheid geopperd dat een gemeentelid van de kerk van N’doungue die brieven beantwoordt. Op die manier zou er een wederzijds begrip kunnen ontstaan, een echt mééleven met elkaar. Begrijpen ook hoe iedere kerk op haar manier in dienst van Christus probeert te staan. Het is misschien de moeite van het proberen waard.

Moeilijk uitpraten

Enig geduld is hier wellicht geboden. Dokter Hellemans vertelt: Een Kamerounees geeft zich moeilijk bloot. Als je brieven schrijft aan onbekenden vraag ik mij af of je de essentiële dingen die je zelf voelt ook opschrijft. Hier (in Nederland) is men open. Men is daar ook wel open, in de zin van hartelijk, maar het kost meer tijd om diepgang te krijgen.

De taal mag in dit geval natuurlijk geen problemen vormen. Het zou zeker zinvol zijn om een dimensie te geven aan dit soort gesprekken. Neem nu eens de vrijwillige armoede, zoals die in de gesprekken over nieuwe levensstijl naar voren komt. Alleen al de begripsverwarring die daarover bestaat. Dat kunnen ze zich niet indenken, dat je vrijwillig armoede op je neemt. Maar die armoede hier is dan natuurlijk wel anders dan daar. Die denkwereld is zo totaal anders. Het zou het alleen al waard zijn als je de moeite neemt om op die manier elkaar te ontdekken.”

Vershil

In januari 1975 schreef dokter Hellemans: “In N’doungue is nog geen Camerounese arts”. In zijn verslag over 1976 schrijft hij “intussen is de tweede Camerounese arts aangekomen”. Het is voor deze artsen, die vaak in West-Europese ziekenhuizen hebben gewerkt, na hun studie moeilijk als ze terugkeren in hun eigen land. Ze hebben in Europa met de meest moderne apparatuur mogen werken. In Cameroun moeten ze dan weer gas terugnemen. “Voor ons ligt dat heel anders”, aldus dokter Hellemans. “Wij gaan met een heel andere motivatie aan de slag. In de eerste plaats is het tijdelijk. Als ik er mijn hele leven moest werken, zou ik het heel anders doen. Je hebt maar een beperkt aantal mogelijkheden en je moet met andere technische hulpmiddelen werken dan hier. Het is daar meer massageneeskunde.

Er komen per dag zoveel mensen. In Nederland is die hulp meer op het individu gericht. Als je er twintig jaar zou zitten zou je meer hulpmiddelen proberen te krijgen om ook tot die individuele medische hulp te komen. Als er bijv. straks geen Nederlandse artsen meer zijn, dus dat het werk helemaal door Camerounese artsen wordt gedaan, zul je voor hetzelfde werk méér artsen nodig hebben. Omdat het tijdelijk is, ben je bereid langere dagen te maken, je hebt geen sociale verplichtingen, geen familie in de buurt. Daar zit een Kamerounees wel mee. Al die relaties zijn een belangrijk facet in zijn dagelijks leven dat wij niet kennen. Hij is de grote jongen uit Europa en hij wordt overvallen door z’n familie die meestal zeer omvangrijk is. Door z’n status is hij verplicht allerlei contacten te onderhouden: feesten, party’s. De sociale verwachtingen t.a.v. hem zijn daar veel groter dan wij hier kennen. In onze ogen heeft zo’n man eigenlijk geen leven. Hij zal noodgedwongen veel meer aan, wat wij noemen, vriendjespolitiek moeten doen. Hij gaat bijv. rustig een uur een biertje drinken terwijl de blanke artsen werken. Van zijn kant is het begrijpelijk. Van onze kant kan zoiets ook een punt van wrijving zijn.

Meer omzet

Als er straks alleen Camerounese artsen zijn, en daar werken we naartoe, zullen er meer artsen moeten komen dan er nu zijn door deze leefwijze. En op een goed moment moeten die ziekenhuizen die artsen zelf betalen. Er zal dan meer “omzet” moeten komen want het geld moet ergens vandaan komen.”

Op de avonden die dokter Hellemans in Nederland heeft gesproken heeft hij gemerkt dat iedereen zijn mening al klaar heeft. Hij vindt dat er geprobeerd moet worden daar doorheen te breken. Zending: wat is het doel, wat moet je ermee, wat is de relatie tussen de kerken hier en de kerken daar?

Wie er voor voelt met dokter en mevrouw Hellemans te korresponderen, het adres is: Hôpital Protestante du CEBEC (CEBEC), B.P. 352, Nkongsamba Cameroun